

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal

Natura 2000-område nr. 39

Habitatområde H39

Titel:
Natura 2000-handleplan Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal
Natura 2000-område nr. 39
Habitatområde H39
Udgiver: Viborg og Skive Kommuner
År: 2017
Forsidefoto: Egekrat ved Daugbjerg Kalkgruber. Fotograf Mona Øster
Kort: © Viborg Kommune (Kort og Matrikelstyrelsen)

Må citeres med kildeangivelse.

VIBORG KOMMUNE

SKIVEKOMMUNE

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Indholdsfortegnelse

Resumé 4
Baggrund 5
Redegørelse for gennemførsel af seneste handleplan 6
Behov for indsatser 9
Indsatser fordelt på aktør 10
Prioritering af den forventede indsats 11
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse 12
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner 13
Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan 15
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag 15
Bilag 4: Kortbilag 16

Resumé

Handleplanen for Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal Natura 2000-område nr. 39 beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskytte. Der vil i særlig grad skulle ske en indsats for naturtyperne tør hede, kalk/surt overdrev og rigkær.

Indsatsen i denne planperiode er rettet mod en sammenbinding af spredte naturtypeforekomster samt bekæmpelse af ikke-hjemmehørende arter naturtyperne tør hede og nedbrudt højmose. Kommuner og lodsejere skal endvidere være særlige opmærksomme på naturtyperne våd- og tør hede, kalk- og surt overdrev og rigkær samt arten damflagermus, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjorde i tilknytning til rigkær, så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO_2 og et renere vandmiljø.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Kortet viser Natura 2000-område nr. 39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal (rødt omrids). Blåt omrids og skravering er statsejede arealer i Natura 2000-området (se større kort i Bilag 4).

Baggrund

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Viborg og Skive Kommuner på grundlag af Natura 2000-plan for Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal Natura 2000-område nr. 39.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Naturstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens tabel 6.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 1251 af 29. september 2016 med senere ændringer), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevareministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10. december 2015), gældende til 16. maj 2017. For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, har eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, har Viborg og Skive Kommuner truffet afgørelser om, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

Redegørelse for gennemførsel af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunerne har i den mellemliggende perioden arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet	Til opfyldelse af retningslinje*
Viborg	**Lysåbne naturtyper***			
	Rydning af genvækst	16,1 ha realiseret	8,8 realiseret	1.4
	Hegning		29,3 ha realiseret 1,2 km hegn	1.4
	Pleje af græs- og naturarealer	17,5 ha realiseret		1.4
	Artsindsats			
	Indsats for sjældne arter, ej habitatart		0,1 ha realiseret	1.2, 1.4
Skive		Kommunen ejer ikke jord i området		

* Se de generelle og områdespecifikke retningslinjer i den statslige Natura 2000-plan for perioden 2010 – 2015 http://svana.dk/media/197896/039plan.pdf.
** Ca. 80 % af indsats for lysåben natur er på kortlagt habitatnatur

Kommunernes tager i deres daglige forvaltning og administration af lovgivning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-området. Herved sikres beskyttelse af områdets udpegningsgrundlag, jf. den generelle retningslinje 1.1 i Natura 2000-planen.

Tabel 2. Følgende projekter er finansieret gennem landdistriktsmidler og er faciliteret af kommunerne:

Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet	Til opfyldelse af retningslinje*
Viborg	**Lysåbne naturtyper**			
	Etablering af optimale vandstandsforhold (hydrologi)		12,15 ha forundersøgelse gennemført, heraf 0 ha realiseret	1.2
Skive		Kommunen ejer ikke jord i området		

* Se de generelle og områdespecifikke retningslinjer i den statslige Natura 2000-plan for perioden 2010 – 2015 http://svana.dk/media/197896/039plan.pdf.

Kommunernes tager i deres daglige forvaltning og administration af lovgivning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-området. Herved sikres beskyttelse af områdets udpegningsgrundlag, jf. den generelle retningslinje 1.1 i Natura 2000-planen.

Tabel 3. Der er iværksat følgende Life-projekter:

Kommune	
Viborg	Der er ikke iværksat Life-projekter inden for Natura 2000-området.
Skive	Der er ikke iværksat Life-projekter inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsatser har kommunerne søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

Kommune	
Viborg	• Oplysninger på hjemmeside: http://kommune.viborg.dk/Borger/Natur,-miljoe-og-affald/Mose,-hede-og-andre-arealer/Natura2000/Tilskudsmuligheder • Informationsmøder, bl.a.: I samarbejde med Agri Nord og LMO afholdt Randers og Viborg Kommuner et informationsmøde for lodsejere, dyreholdere, naturplejere og andre interesserede i de to kommuner den 16. marts 2016 på Agro Business Park, Foulum. • Kommunen har tilbudt og betalt for konsulentbistand til udarbejdelse af ansøgninger om støtte til forberedelse af afgræsning inden for Natura 2000 områderne. • Oplæg på Naturstyrelsens SEGES-kurser. • Naturvandring ved Hald Sø i N35 den 6/6-2013 i samarbejde med Landboforeningen Midtjylland om bl.a. Landbrugs- og Fiskeristyrelsens plejeordninger. • Desuden har kommunen løbende ved individuelle møder med lodsejere oplyst om. Landbrugs- og Fiskeristyrelsens plejeordninger og faciliteret græsningsaftaler.
Skive	• Annoncering vedr. støtteordning og tilbud om kommunal finansiering til udarbejdelse af ansøgninger om støtte under Natura 2000 støtteordningerne. Annoncering er sket på kommunens hjemmeside, i ugeavis samt i den lokale Landboforenings medlemsblad • Kommunen har tilbudt og betalt for konsulentbistand til udarbejdelse af ansøgninger om støtte til forberedelse af afgræsning inden for Natura 2000 områderne.

Opfyldelse af mål i seneste handleplan i forhold til ny habitat-kortlægning

Handleplanen for 1. planperiode (2010-2015) bygger på kortlægningen fra 2005-2006. I 2010-2012 blev der gennemført en ny og mere detaljeret kortlægning af habitatnatur i samtlige Natura 2000-områder. Der er sket en del ændringer mellem de to kortlægninger. Tabellen herunder viser forskellen i registreret areal af de naturtyper, der skulle søges øges i N39 i 1. planperiode.

Naturtype nr.	Naturtype	2005-2006 kortlægning (ha)	2010-2012 kortlægning (ha)	Difference (ha)
3130	Kransnålalge-sø, Søbred med småurter	-	0,1	+0,1
3150	Næringsrig sø	-	2,6	+2,6
3160	Brunvandet sø	-	6,3	+6,3
4010	Våd hede	0,2	-	-0,2
4030	Tør hede	57,8	45,9	-11,9
5130	Enekrat	5,8	5,0	-0,8
6210	Kalkoverdrev	0,2	2,7	+2,5
6230	Surt overdrev	12,9	11,6	-1,3
7140	Hængesæk	-	2,1	+2,1
7220	Kildevæld	1,1	-	-1,1
7230	Rigkær	10,9	14,9	+4,0
9110	Bøg på mor	0,9	-	-0,9
9130	Bøg på muld	1,7	-	-1,7
9190	Stilkege-krat	57,6	11,2	-46,4
91D0	Skovbevokset tørvemose	0,2	6,1	+5,9
I alt		**149,3**	**108,5**	**-40,8**

De store ændringer har betydet, at nogle af de planlagte tiltag i 1. planperiode enten ikke har kunnet gennemføres, eller at der ikke har været det først vurderede behov. For Natura 2000-område nr. 39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal skulle arealet med habitatnatur søges øges med op til 23 ha i 1. planperiode fordelt på op mod 10 ha med tør hede, 4 ha kalkoverdrev, 5 ha surt overdrev og 4 ha rigkær.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 2, mens naturtyper og arter på udpegningsgrundlag fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunerne vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor igangsatte indsatser for handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i sin helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		**Skøn over behov:**		
		Igangværende indsats	**Ny indsats**	**Samlet behov for indsats**
Lysåbne naturtyper*	Rydning af uønsket opvækst	0 ha (Skive) + 24,9 (Viborg)	Op til 8 ha (Skive 4 ha)	Op til 33 ha
	Forbedring af hydrologi	0 ha	-	-
	Græsning eller høslæt	17,5 ha (pleje) + 18 ha (MVJ) (1,2 km hegn)	Op til 30 ha	Op til 66 ha
	Afskrælning eller afbrænding	0 ha	-	-
Skovnaturtyper uden fredskovspligt*	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 11 ha	Ca. 336 ha	Ca. 347 ha
	Urørt skov	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha
	Forbedring af hydrologi	-	Ca. 101 ha	Ca. 101 ha
Sammenbinding af naturtyper		0 ha	Op til 17 ha	Op til 17 ha
Mindske randpåvirkning	Udlægning af buffer mod habitatnatur	0 ha	Op til 15 ha	Op til 15 ha
Ny habitatnatur		Ca. 5 ha	Op til 35 ha	Op til 40 ha
Bekæmpelse af invasive arter	Tør hede og nedbrudt højmose	1 ha	0 ha	Op til 1 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Tabel 5. Behov for forvaltningstiltag for arter ud over indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	**Skøn over behov:**		
	Igangværende indsats	**Ny indsats**	**Samlet behov for indsats**
Ingen	0 ha	0 ha	0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Kommunerne vurderer, at sikringen af skovnaturtyperne bidrager i tilstrækkeligt omfang til at sikre velegnede levesteder for damflagermus.

Indsatser fordelt på aktør

I Natura 2000-planen indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne jf.http://svana.dk/media/189271/39_n2000plan_2016-21.pdf. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

1.2 Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
1.3 Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
1.4 Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
1.5 Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
1.6 For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
1.7 Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
2.1 Der sikres sammenhæng mellem forekomster af naturtyperne tør hede, kalk/surt overdrev og rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
2.2 Der søges udtaget kulstofholdig lavbundsjord i tilknytning til habitatnaturtypen rigkær, så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO2 og et renere vandmiljø.
2.3 Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne tør hede og nedbrudt højmose med fokus på arealer med en tilgroning på over 10 % af arealet.
2.4 Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtyperne våd- og tør hede, kalk- og surt overdrev og rigkær samt arten damflagermus, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Det kan både være handleplanmyndighederne og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor angiver tabel 6 den aftalte opgavefordeling mellem handleplanmyndighederne og de offentlige lodsejere i Natura 2000-området.

Tabel 6 omfatter både private og offentlige arealer (inklusiv de offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan).

Kommunerne tager i deres daglige forvaltning og administration af lovgivning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-området. Herved sikres beskyttelse af områdets udpegningsgrundlag, jf. den generelle retningslinje 1.1 i Natura 2000-planen.

Tabel 6. Fordeling af opgaver mellem handleplanmyndighed og offentlige lodsejere

Indsats		Handleplanmyndighed		Offentlig lodsejer	Total
		Viborg Kommune	Skive Kommune	Naturstyrelsen, jf. plejeplan*	
1.2, 1,3, 1.4, 1.5 og 1.7 Hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje		Op til 60 ha	0 ha	Op til 2,7 ha	Op til 62,7 ha
2.1 og 2.4 Sammenbinding af naturtypeforekomster	Tør hede, kalk/surt overdrev og rigkær	Op til 15 ha	0 ha	0,1 ha	Op til 15,1 ha
1.3, 2.4 Udvidelse af levesteder for arter	Stor vandsalamander	1-2 stk.	0 stk.	0 stk.	1-2 stk.
	Damflagermus	0 ha	0 stk.	0 stk.	0 ha
2.2. Udtagelse af kulstofholdig lavbundsjord	Rigkær	0 ha	0 ha	0 ha	0 ha
2.3 Bekæmpelse af invasive arter	Tør hede og nedbrudt højmose	Op til 1 ha	0 ha	0 ha	Op til 1 ha

* http://naturstyrelsen.dk/media/209196/n39-moensted-og-daugbjerg-kalkgruber-og-moensted-aadal.pdf Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på naturtyperne kalkoverdrev, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang, samt arten Damflagermus.

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 4 og 5). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

- Tidlig opsøgende/ faciliterende indsats over for særlige lodsejergrupper, f.eks.:
    - Lodsejere med særligt sårbare naturtyper og arter (f.eks. naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet),
    - Lodsejere med særligt store arealer omfattet af Natura 2000-planerne,
    - Lodsejere i de store naturområder i Natura 2000-området,
    - Lodsejere, som er særligt interesserede i at gennemføre en indsats.

- Større og mere komplekse forvaltningsindsatser.
  Det vil typisk være nødvendigt at prioritere større og mere komplekse indsatser tidligt i planperioden for at kunne nå at gennemføre indsatsen, f.eks. LIFE-projekter eller projekter, som kræver forundersøgelser.

- Der tilstræbes synergi mellem Natura 2000- og Vandplanindsatser.

- Skive Kommune 2018: Mindre rydningsprojekt på kortlagt tør hede.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Viborg og Skive Kommuners hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 7, og i den forbindelse tager kommunerne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7 viser kommunernes plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer, hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det. Den gældende tidsplan kan altid ses på de enkelte kommuners hjemmeside.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse

Projektnavn	Initiativ	Tidsplan	Kommune(r)
Orientering af Grønne Råd om projektstatus	Kommunerne afholder møder 1-4 gange årligt	Hele planperioden	Viborg og Skive Kommuner
Drøftelse med landbrugets organisationer ved fælles dialogmøder	Kommunerne afholder møder 1-2 gange årligt	Hele planperioden	Viborg og Skive Kommuner
Integreret LIFE projekt i Himmerland - Landmanden som naturforvalter	Interessentinddragelse som en del af projektet	2018-2025 (forudsat projektet godkendes af EU)	Viborg Kommune

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive, hvornår projekterne fysisk bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 39

Området strækker sig fra Daugbjerg og Mønsted i syd og forløber nordpå primært langs Mønsted- og Jordbro ådale indtil Liebes- og Dalgas Plantager mod nord. I den sydlige del af området ligger de to gamle kalkgruber Mønsted og Daugbjerg. Kalkgruberne udgør en meget vigtig overvintringslokalitet for flere arter flagermus, og for Damflagermus af international betydning. Ådalene indeholder botanisk vigtige kildevæld bl.a. med forekomster af Blank Seglmos. På kanterne af ådalene findes arealer med sure overdrev og tørre heder. Tidligere tiders husdyrgræsning er stort set ophørt i de to ådale. I den nordlige del af området, nær Birkesø ligger store arealer med tør hede. For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til Natura 2000-planen. På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Naturstyrelsens arealer ved Mønsted Kalkgruber rummer, som noget ganske særligt, både arealer over og under jorden, da der tidligere er foretaget kalkminedrift såvel over som under jordens overflade ved Mønsted.
Området er kuperet og en del af arealet ligger hen som et vandfyldt åbent kalkbrud.
I gruberne findes adskillige kilometer underjordiske minegange i tre lag, ned til 35 meter under jordoverfladen. Det overjordiske areal omfatter både lysåbne arealer, skov, krat samt arealerne med de restaurerede bygninger fra det gamle kalkværk.

Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på naturtyperne kalk overdrev, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang, samt arten Damflagermus.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6210	Kalkoverdrev	2,7
I alt		2,7

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	2,7
			Naturtypebevarende pleje	2,7

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,7
			Græsning	Eksisterende	2,7

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6210	Kalkoverdrev	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,1

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og " Nyt ":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover har Naturstyrelsen fokus på grubernes internationale betydning som overvintringslokalitet for bl.a. Damflagermus, samt sikring af forekomsten af Kratsnerre, som eneste registrerede lokalitet i Danmark.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. En særlig udfordring er overvågningen af Damflagermus og dermed vanskeligheden ved at vurdere udviklingen i bestanden.
- gunstig bevaringsstatus for naturtyper og levesteder bevares og tilstanden sikres eller øges for naturtyper eller levesteder der ikke er i gunstig bevaringsstatus.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus.

Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Henvisning til Miljøstyrelsens Natura 2000 plan: http://svana.dk/media/189271/39_n2000plan_2016-21.pdf.

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af habitatområde H39. I øvrigt henvises til Miljøstyrelsens Natura 2000 plan: http://svana.dk/media/189271/39_n2000plan_2016-21.pdf.

Tabel 8. Naturtyper på udpegningsgrundlaget

Naturtype nr.	Naturtype	Staten	Skive	Viborg	I alt
3130	Kransnålalge-sø, Søbred med småurter			0,1	0,1
3150	Næringsrig sø		0,3	2,3	2,6
3160	Brunvandet sø		0,2	6,1	6,3
4030	Tør hede		2,9	43,0	45,9
5130	Enekrat			5,0	5,0
6210	Kalkoverdrev	2,7			2,7
6230	Surt overdrev			11,6	11,6
7140	Hængesæk		0,3	1,8	2,1
7230	Rigkær			14,9	14,9
9190	Stilkege-krat			11,2	11,2
91D0	Skovbevokset tørvemose		1,6	4,5	6,1
I alt		**2,7**	**5,3**	**100,4**	**108,5**

Arter på udpegningsgrundlaget.

Grøn køllenguldsmed (1037)
Bæklampret (1096)
Stor vandsalamander (1166)
Damflagermus (1318)
Odder (1355)
Blank seglmos (1393)

Der er foretaget en kortlægning og tilstandsvurdering af følgende naturtyper i Natura 2000-området:

Tabel 9. Naturtilstand/skovtilstand af kortlagte naturtyper

		Tilstandsklasse					
Naturtype nr.	**Naturtype**	**Ej tilstands-vurderet (ha)**	**1 (ha)**	**2 (ha)**	**3 (ha)**	**4 (ha)**	**I alt (ha)**
3130	Kransnålalge-sø, Søbred med småurter			0,1			0,1
3140	Næringsrig sø	1,2	0,2	0,2	0,9		2,6
3150	Brunvandet sø	0,7	4,2	1,4			6,3
4030	Tør hede			1,6	39,9	4,4	45,9
5130	Enekrat			0,9	4,0		5,0
6210	Kalkoverdrev			2,3	0,4		2,7
6230	Surt overdrev			9,5	1,5	0,6	11,6
7140	Hængesæk			1,9		0,2	2,1
7230	Rigkær		0,4	4,2	10,3		14,9
9190	Stilkege-krat		10,3	0,9			11,2
91D0	Skovbevokset tørvemose		1,6	4,5			6,1
I alt		**1,9**	**16,7**	**27,6**	**57,1**	**5,2**	**108,5**

Bilag 4: Kortbilag

Kortet viser Natura 2000-område nr. 39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal (rødt omrids). Blåt omrids og skravering er statsejede arealer i Natura 2000-området.